

Чорний марш. Спогади офіцера СС. 1938-1945

Шокуюча розповідь Петера Ноймана, колишнього офіцера СС, — типовий зразок історії про те, як молода людина зі скромної німецької сім'ї, обдурена гітлерівською пропагандою, стає переконаним нацистом. Зі зброєю в руках новоспечений офіцер СС упевнено покрокував чужою землею з метою відновити «справедливість» щодо великого німецького народу! З жахливою відвертістю він описує, як війська СС грабували населення, проводили каральні операції, допити і страти партизанів, вбивства мирних жителів. Упевнений у своїй правоті, Нойман обурюється рішучістю «проклятих» росіян відвоювати свою землю і їхнім небажанням служити рейху. А коли Німеччина програла війну, Петер Нойман, так і не усвідомивши злочинності свого шляху, шкодує тільки про одне — що його не вбили.

ПЕТЕР НОЙМАН

**Чорний
марш
спогоди
офіцера СС
1938-1945**

Видавництво
«К Н Т»
Київ — 2025

УДК 94"1939/1945"
Н 78

Peter Neumann
THE BLACK MARCH
THE PERSONAL STORY OF AN SS MAN

Переклад українською — *Віктор Стець*

Петер Нойман

Н 78 Чорний марш. Спогади офіцера СС. 1938-1945. / Петер Нойман. — Київ: Видавництво «КНТ», 2025. — 404 с.

ISBN 978-611-01-3420-0

Шокуюча розповідь Петера Ноймана, колишнього офіцера СС, — типовий зразок історії про те, як молода людина зі скромної німецької сім'ї, обдурена гітлерівською пропагандою, стає переконаним нацистом. Зі зброєю в руках новоспечений офіцер СС упевнено покрокував чужою землею з метою відновити «справедливість» щодо великого німецького народу! З жахливою відвертістю він описує, як війська СС грабували населення, проводили каральні операції, допити і страти партизанів, вбивства мирних жителів. Упевнений у своїй правоті, Нойман обурюється рішучістю «проклятих» росіян відвоювати свою землю і їхнім небажанням служити рейху. А коли Німеччина програла війну, Петер Нойман, так і не усвідомивши злочинності свого шляху, шкодує тільки про одне — що його не вбили.

ISBN 978-611-01-3420-0

© Видавництво «КНТ», 2025.

ЧАСТИНА ПЕРША

СВІТАНОК

Розділ 1

Я ПРИСЯГАЮ...

Був чудовий день, який я ніколи не забуду.

Шість сотень хлопців 27-го гітлерівського молодіжного загону міста Віттенберга зібралися в Хафельському лісі й вишикувалися в каре.

Відділення Клауса Ранке і Георга Бетевскі вишикувалися по обидва боки просіки. Місцева група Людвіга Зомстера, якій належало скласти присягу, розташувалася на її дальньому кінці, звідки починалася лісова дорога.

Всюди чувся глухий гул очікування і нетерпіння. Тут зібралися посланці з усього Бранденбурга. Здається, навіть із Берліна, хоча він знаходився більш ніж за сотню кілометрів від Віттенберга.

За сотню метрів перед нами стоїть висока трибуна, напхана мікрофонами та регіональними прапорами гітлерюгенду. До землі велично звішується величезний прапор із чорною свастикою в білому колі на червоному тлі, покриваючи всю передню частину подіуму.

Ми чекаємо Шира (прізвисько Бальдура фон Шираха, рейхсміністра і глави гітлер'югенду) з початку полудня. Він прибуває з Берліна спеціально для того, щоб виступити перед нами. Ніхто не сумнівається, що існує прямий зв'язок між появою представника фюрера в Хафельському лісі та маршем на Відень, неминучість якого пророкують усі пруські та бранденбурзькі газети.

Австрійський канцлер Курт фон Шушніг давно вже намірився визначити за допомогою плебісциту настрої австрійців на користь або проти Німеччини. Але позавчора, 11 березня 1938 року, віденський уряд отримав ультиматум з вимогою негайно скасувати цей фарс.

Поки ніхто не знає, якою буде відповідь Шушніга.

Раптово лунає рев натовпу.

Слідом за ескортом мотоциклістів у чорних захисних шоломах наприкінці просіки з'являється сірий «Опель-капітан» із золотистим прапорцем, що везе Шира. Рейхсміністр, стоячи в пасажирському відсіку машини з витяжним верхом, посміхається і помахує рукою. Іншою рукою він тримається за скляну перегородку. Шир виглядає напрочуд молодим і променистим.

Сонячні промені, що пробиваються крізь гілки високих сосен, грають якийсь час на полірованій поверхні автомобіля, який сповільнює хід і зупиняється поруч із трибуною.

Фон Ширах швидко виходить з «Опеля», проходить кілька метрів, швидко підіймається дерев'яними сходами, поправляє один із мікрофонів і повертається до нас обличчям.

– Хайль Гітлер! Друзі, у мене для вас важливі новини. Відтепер Третій рейх набуває сім нових провінцій.

Буря оплесків зустрічає слова Шири, який змушує її замовкнути помахом руки.

– Учора, 12 березня, Форарльберг, Тіроль, Зальцбург і східні території повернулися в лоно великої Німецької конфедерації! Зейс-Інкварт, рейхсміністр, зайняв місце колишнього австрійського канцлера.

Зімкнуті ряди натовпу знову вибухають тривалою овацією.

– Друзі, – продовжує Шир, знову виставляючи обидві руки для стримування оплесків, – не забуваймо, що ця перемога вибиває першу ланку ланцюга – ланцюга, викуваного диктатом Версальського договору, який має на меті поневолити нас!

Буря радості вітає ці слова.

Ентузіазм натовпу б'є через край. Я відчуваю незвичайне збудження. Промова Шири туманить голову. Пальці мимоволі стискають новий кинджал, щойно виданий мені. Вони гарячково обмацують напис готичним шрифтом, вигравіруваний на рукоятці: *Treue bis auf dem Tod* («Відданий до смерті»). Лезо гостре як бритва, але в цей момент я міг би без вагань обхопити його долонею. Тоді б перша крапля крові, що обagriла чисту сталь, була б моєю власною кров'ю.

Бальдур фон Ширах продовжує говорити. В адресованій нам тривалій промові він торкається расової проблеми, і насамперед у питаннях, що стосуються німців.

– Усі ви, – каже він, – уособлюєте Німеччину на марші, є символом нашого майбутнього, міцним фундаментом, на якому спочине доля Третього рейху Великої Німеччини. В основі тотальної реорганізації нації лежать глибоко вкорінені й потужні мотиви. Згадайте, що Земля перебуває у стані вічної еволюції. На наших очах відбуваються біологічні та психологічні метаморфози в людині. Вони прямо впливають на ще не народжені покоління.

Шир робить паузу. Коли відновлює мову, то карбує кожне слово.

– Ми, німці, не готові піддаватися таким мутаціям, як нижчі тварини, як безсловесна худоба. Навпаки, ми маємо контролювати й визначати такі зміни. Маємо сприяти їм. Ми маємо досягти статусу найдосконалішої людської істоти – надлюдини! – випередивши інші народи і раси, що перебувають у стані занепаду або навіть повної деградації.

Рейхсміністр повільно формулює кожну фразу, тоді як ліс поринув у глибоку тишу.

– Досягнення цієї мети, – підсумовує він, – досягнення перемоги, цілковитої перемоги, яка винагородить нас за жертви, є імперативом, опиратися якому на нашому шляху не можна дозволити нікому й нічому. Одна з наших першочергових цілей полягає в досягненні всіма силами ментальної та фізичної чистоти німецького народу. Ви, молодь, – майбутня еліта нашої раси. Важливо, щоб ви берегли ваші тіла, вашу кров, ваші м'язи, а ваші уми повинні особливо ретельно уникати контактів, що порочать! Так щоб одного разу ви змогли запропонувати себе своїй Вітчизні чистими і незаплямовани-

ми. Завдання наших вихователів полягає в тому, щоб зробити вас правителями завтрашньої Європи. Ви повинні зберігати в серці вірність місії, яку довіряє вам наш фюрер, – беззаперечно дотримуватися дисципліни і виконувати накази, якими б вони не були. Хайль Гітлер!

Відбувся громоподібний вибух гарячого ентузіазму, оглушливий і безперервний.

Шир посміхається, помахує рукою, потім повертається до групи офіційних осіб, що стоять позаду нього. Немов підкоряючись якомусь імпульсу, він несподівано збігає сходами з трибуни.

Хоча це не передбачено програмою заходу, він прямує в наш бік і починає інспектувати нас. Під час проходження між рядами в нього для кожного знаходиться підбадьорливе слово. Він розпитує гефольгшафтфюрера[1] про його спортивні успіхи або дружньо тріпає щоку якогось хлопчини, що стає від збентеження пунцово-червоним. Ми сповнені гордості та щастя.

Через годину починається церемонія посвяти новачків у члени гітлерюгенду.

За різким свистком шість шарфюрерів (Scharführer) місцевої групи Зомстера виступають уперед і утворюють півколо біля підніжжя трибуни.

Потім від флангових формувань відокремлюються по шість прапорonoсців і рухаються в напрямку хлопців із групи Зомстера. Коли вони стають віч-на-віч, різка команда приводить їх у стійку «струнко».

Берлмі, диригент оркестру, подає знак.

Бентежна, велична і розкотиста мелодія пісні про Хорста Вессела супроводжує повільне схилення прапорів.

Серйозніший Шир, дивлячись прямо перед собою, вимовляє відповідні слова клятви.

Усі шарфюрери, поклавши вказівний і середній пальці на дерева прапорів, повторюють за ним:

– Чи присягаєтеся ви в тому, що, подібно до своїх предків, лицарів священної Німецької імперії, будете завжди допомагати іншим німцям, які є вашими братами? Чи будете ви безстрашно захищати жінок і дітей? Чи готові допомагати іншим у біді? Чи готові цілком присвятити себе ідеям німецької справи?

– Присягаємося!

Рев голосів заповнює просіку, несеться вгору серед темних сосен, заглушаючи пташиний щебет і дзижчання комах. Клятва зберігати вірність чотири роки лине відлунням від дерева до дерева, від долини до долини, поступово затихаючи на берегах річки Хафель, що тече вдалині.

– Чи присягаєтеся ви за будь-яких умов і навіть за загрози смерті зберігати вірність клятві, яку дали своїм керівникам, країні та фюреру – канцлеру Адольфу Гітлеру?

– Клянемося!

Берлмі знову повертається до оркестру.

Починають грати труби, саксофони і флейти, бити барабани. Вони виконують бентежну пісню *Deutsch mein Bruder* («Німець мій брат»), за якою йде потужна, урочиста мелодія *Deutschland über alles* («Німеччина понад усе»).

Довгий звук свистка, і все закінчено...

Шир знову салютує, піднявши праву руку у вітанні. Він швидко спускається сходами з трибуни і сідає в «Опель-капітан». Майже одночасно машина рушає з місця.

Натовп уже розсіявся. Він незвично мовчазний.

Деякий час ми не можемо говорити, намагаючись зберегти в пам'яті все, що відбувалося, подібно до фотозображення в об'єктиві.

Лише коли Ранке починає кричати як божевільний, ми залишаємо ряди.

Мені здається в цей момент, що Ранке вчинив святотатство, що він розбив прекрасну й вічну мрію, мрію, яка піднесла нас під мелодії труб і дзвін литавр до вершин славних подвигів, вчинені батьками й дідами на Марні (в 1914 і 1918 роках. – *Ред.*) і під Седаном. (1870 р., де капітулювала французька Шалонська армія Мак-Магона разом з імператором Наполеоном III. – *Ред.*) Мрію, яка дозволила нам побачити на власні очі героїчну атаку «уланів смерті», які мчать на ворога з піками напереваги.

Стиснувши зуби і стиснувши пальцями кинджал, я повторюю слова напису, вигравіруваного на рукоятці:

– Treue bis auf dem Tod (Відданий до смерті).

Саме ця перша значна подія в моєму дорослому житті підказує мені думку про ведення щоденника.

Спочатку я хотів написати у форзаці зошита прекрасним готичним шрифтом «Журнал записів молодого німця про

свою епоху». Поміркувавши, вирішив, що це занадто претензійно. Тому відмовився від будь-якого заголовка.

Більшість курсантів школи Шиллера вели докладні записи всіх своїх думок і вчинків. Досі я вважав це сміховинним заняттям або, в кращому разі, марною тратою часу.

Але потім змінив свою думку.

Повернувшись недільного вечора додому з Хафельського лісу, я розповів батькові про свій намір. Батько розсміявся і явно вважав мене дурним молодиком. Він нічого не зрозумів і у своєму віці навряд чи був здатний підвищити свої інтелектуальні здібності...

Батько завжди був чимось незадоволений, сварливий і озлоблений. Можливо, тому, що з віком зрозумів: здебільшого його життя не вдалося.

Мій дід був листоношею, і, оскільки мав чотирьох дітей, батькові не було дозволено завершити освіту. У нього було нелегке дитинство з початковою освітою і низкою нудних малооплачуваних робіт. Жалюгідна кар'єра, тужливе життя, мерзенне існування.

Його турбувала лише одна думка: хто завтра буде кондуктором на пасажирських поїздах на залізниці Кіль – Берлін? Причому кондуктором у вагонах другого класу! Ось таким був мій батько. Вражає, з якими труднощами батьки приходять до розуміння того, що їхнє пересічне життєве становище справляє сильний вплив на поведінку і світогляд їхніх дітей.

Таким чином, убогий спосіб життя батька, природно, сприяв формуванню в мене багатьох комплексів. Яке жахливе

приниження спілкуватися з друзями, що походять із сімей, які за соціальним статусом вищі за становище твоєї родини!

Карл фон Рекнер, Міхаель Стінсман, Міці Брюдле та інші...

– Але хіба ти не прийдеш, Петер Нойман, у неділю до нас додому? Ми чудово проведемо час!

Пішли вони до біса! Чому я маю приймати їхні запрошення тільки для того, щоб вони продемонстрували перевагу свого соціального становища і розкішну обстановку в них удома?

До того ж той, кого запрошують, повинен повернути борг гостинності.

Але як я зможу запросити на Гейлігенгассе, 37 Карла, Міхаеля або Міці?

Моя мати, з вічно мокрими руками, почервонілими від прання, приймаючи сина полковника, графа фон Рекнера, муситиме витерти руки об фартух, перш ніж запросити його до своєї убогої кухні...

Я передбачаю все це.

– Заходьте, дорогий! Я тільки приберу білизну з плетеного крісла, і ви зможете сісти...

Лена, смішне дівчисько!

Їй вісімнадцять років, на рік більше, ніж мені. Блондинка з вузьким обличчям, з тілом, що відповідає необхідним параметрам, і, крім усіх цих дивовижних якостей, має такий чарівно зухвалий характер, якого я не зустрічав раніше.

Вона, можливо, була небайдужа до млосних і зухвалих поглядів Карла, а також до того кумедного стану постійної меланхолії, який він на себе напускає.

Мій брат Клаус не може дивитися на нього без надування щік і різних жартів на адресу його манірних манер.

Клаусу тільки десять років, але, за чутками, що ходять у Віттенберзі, він справжня гроза всього району від Бранденбурга до Гольштейна. Менше року він був «пімпфе» (так звали підлітків від десяти до чотирнадцяти років, які перебували в Deutsches Jungvolk – організація «Німецька молодь». – *Ред.*). Проте зараз він уже досяг звання юнгшафтфюрера.

Не знаю, чи завдячує він цим своїм винятковим здібностям до руйнування і дезорганізації, які справді феноменальні, чи він реально володіє якостями лідера. Але факт залишається фактом: його кар'єра вражаюча.

Батько пояснював мені одного разу, що офіцери виявили в брата властивість, незвичну для дитини його віку. Він з вражаючою легкістю міг визначити будь-якого єврея, який не носить жовтої зірки.

Брат наказував їм з'являтися в місцеве відділення гітлерюгенду, де вживали необхідних заходів.

Батько аж ніяк не був задоволений, коли дізнався про все це.

Розділ 2

НАШЕ НАВЧАННЯ

Юліус Штрайхер у центральній школі Віттенберга перебував у крайній ейфорії. Він повноцінний німець і вірний послідовник фюрера.

На жаль, Штрайхер вбив собі в голову перетрусити німецьку університетську систему від верху до низу, можливо, через те, що колись сам був учителем.

З виходу декрету минулого січня ця робота не переривалася.

П'ятдесят чотири години лекцій на тиждень замість колишніх сорока. І понад те вісім годин політології, дві з яких присвячені расовій теорії.

На додачу до всього навчальний заклад тепер курирує порядний бовдур із Німеччини, присланий партією. Фактично він розпоряджається школою Шиллера. Здається, відтоді, як декрет набув чинності, всі денні школи, педагогічні інститути та школи-інтернати поставлені під невсипущий контроль офіційного представника нацистської партії.

Горе переможеним!

Цього ранку Плетшнер, професор політології, був у шаленому стані. Якби одне з цих ляків, ворогів партії, Німеччини та Європи, про яке ми так багато чули, потрапило сьогодні

йому в руки, мені здається, він, висловлюючись його власними словами, розчавив би його залізною п'ятою, випустивши з нього нечисту кров на благо всього людства.

Старий тато Плетшнер начисто позбавлений слабкостей. Іноді я думаю, чи не страждає він на маніакальну агресивність.

Якщо тільки ці гострі напади ненависті не є способами розрядки від подружніх неприємностей. І Бог свідок, їх у бідолахи чимало. Про це знають Бог і багато хлопців Віттенберга. Від шістнадцяти до двадцяти двох років... Саме до цього ніжного віку особливо чутлива мила ффрау Плетшнер.

Якщо ж не брати до уваги ін'єкцій теоретичного садизму, то його лекції загалом першокласного рівня.

Учора темою його лекції був епізод боротьби партії проти «Рот фронту» Тельмана. Мабуть, це була щонайменше двадцята лекція на цю тему, але Плетшнер щоразу підігрівав наш інтерес до неї.

Ми почали з розбору економічних труднощів Німеччини, які виникли після смерті Штреземана (у серпні-листопаді 1923 р. канцлер і міністр закордонних справ, у 1923-1929 рр. – міністр закордонних справ Німеччини. – міністр закордонних справ Німеччини. – *Ред.*) 3 жовтня 1929 року. На той час німецька економіка повільно гинула під тиском міжнародного капіталізму та внаслідок шахрайства так званих «держав-переможниць», які нав'язали їй диктат Версальського договору. За комуністів голосували 10 мільйонів німців.

«Рот фронт» ділив вплив із німецькими націоналістами Дюстерберга та поважним, але старезним маршалом фон Гінденбургом.

Розмах злиднів жахав.

Уряди, що змінювали один одного, не могли знайти засобу від ракової пухлини, яка підточувала життєво важливі органи рейху, або зілля від геморою, який знекровлював його.

За супом їдалень для бідних шикувалися черги з шести мільйонів безробітних. Інженер, що виглядав обшарпанцем, смиренно чекав своєї черги між збанкрутілим промисловцем і безробітним робітником-металістом. Це був час, коли були потрібні впливові зв'язки і солідний банківський рахунок, щоб дістати тонну вугілля.

Самого Тельмана влаштовувала низка конференцій з питань заробітної плати, що сіяла соціальні конфлікти і провокувала страйки. Таким чином, нові мільйони робітників опинялися у відчайдушному становищі.

Саме в цей час засяяла зірка людини, якій судилося стати фігурою Третього рейху, зірка, що відкидала промінь надії на сцену розрухи, яку представляла тоді роз'єднана Німеччина в стані повного хаосу.

З 1919 по 1930 рік чисельність послідовників націонал-соціалізму зросла зі ста з лишком осіб до понад восьми мільйонів.

Усвідомлюючи свою місію, Адольф Гітлер вважав, що тільки він здатний забезпечити виснаженій Німеччині той імпульс відродження, що додасть їй сили для подолання нинішньої катастрофи, для запобігання банкрутства і падіння в прірву, де жахливі щупальця міжнародної плутократії готувалися задушити її.

За сприяння мільйонерів-патріотів Тіссена, Кірдорфа, Круппа та інших (Шредера, Феглера тощо. – *Ред.*), за підтримки всього населення фюрер прийшов до влади.

Він ніколи не забував про те, що НСДАП була насамперед партією німецьких робітників. Як останній великодушний жест він запропонував комуністам вступити до національного фронту – єдиного руху, що дає змогу рейху вижити.

Але накази з Москви були невблаганні: просування партії національного визволення мало бути зупинено за всяку ціну.

Тож почалася боротьба проти жорстокого, мстивого і сильного ворога, який не міг виносити переможного народження Третього великого німецького рейху.

Сама партія не могла пробачити цього бунтівного акту зрадників країни, людей, які перебували на утриманні іноземних держав.

Вона й не пробачила. Але фактом залишається те, що саме червоні в союзі з єврейськими реакціонерами несуть відповідальність насамперед за нещадні репресії і нелюдське насильство в цій боротьбі.

Хорст Вессель, мученик за нашу справу, сказав перед загибеллю 23 лютого 1930 року на барикадах у Ведінгу (робітничий район на північному заході Берліна):

– Нацисти! Якщо червоний пошкодить вам око, засліпіть його. Якщо він виб'є вам зуб, розірвіть йому глотку. Якщо він поранить вас, убийте його.

Коли ми йшли з лекції, мене торкнувся за плече Франц Хеттеншвіллер:

ЗМІСТ

ЧАСТИНА ПЕРША

СВІТАНОК	3
РОЗДІЛ 1. Я ПРИСЯГАЮ.....	3
РОЗДІЛ 2. НАШЕ НАВЧАННЯ.....	13
РОЗДІЛ 3. СПОГАДИ ПРО БАВАРІЮ	30
РОЗДІЛ 4. НАПОЛА	58
РОЗДІЛ 5. ФОГЕЛЬЗАНГ	71
РОЗДІЛ 6. ЗОНТХОФЕН	87
РОЗДІЛ 7. ПЕРЕМОГА	116
РОЗДІЛ 8. ЦЕНТР ПІДГОТОВКИ ОФІЦЕРІВ СС	124

ЧАСТИНА ДРУГА

В ЗЕНІТІ	139
РОЗДІЛ 9. НАПАД	139
РОЗДІЛ 10. ПАРТИЗАНИ ОДЕСИ.....	204
РОЗДІЛ 11. ПРОСУВАННЯ НА ПІВДЕНЬ	230

ЧАСТИНА ТРЕТЯ

СУТІНКИ	262
РОЗДІЛ 12. У МЕНЕ БУВ ТОВАРИШ.....	262
РОЗДІЛ 13. ДОРОГА НА СТАЛІНГРАД	286
РОЗДІЛ 14. У ВІДПУСТЦІ.....	302

ЧАСТИНА ЧЕТВЕРТА

НІЧ.....	322
РОЗДІЛ 15. ЗІТКНЕННЯ	322
РОЗДІЛ 16. СТІЙКА ОБОРОНА.....	334
РОЗДІЛ 17. СТРАХ	345
РОЗДІЛ 18. КІНЕЦЬ	362
ДОДАТОК.....	397
ПРИМІТКИ	401

ХУДОЖНЄ ВИДАННЯ

Петер НОЙМАН

ЧОРНИЙ МАРШ

СПОГАДИ ОФІЦЕРА СС
1938-1945

Переклад українською — *Віктор Стець*

Підписано до друку 01.12.2024 р. Формат 60x84 1/16.
Друк цифровий. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 25,25. Тираж 300 прим.

ТОВ «КНТ»

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції ДК № 581 від 03.08.2001 р.

Книги, які можуть вас зацікавити

"Школа варварів".
Виховання дітей у
Третьому Рейху

[Перейти на сайт →](#)